

Kluczowe kierunki dla LEADER w odniesieniu do nowego okresu programowania 2021-2027

Departament Wspólnej Polityki Rolnej
Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

9 września 2020 r.

Ramy prawne RLKS po roku 2020 (WPR)

Projekt Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego przepisy dotyczące wsparcia na podstawie planów strategicznych sporządzanych przez państwa członkowskie w **ramach wspólnej polityki rolnej** (planów strategicznych WPR) i finansowanych z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) i z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz uchylającego rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 i rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1307/2013

Art. 2 ust. 2

Do wsparcia finansowanego z EFRROW na podstawie niniejszego rozporządzenia mają zastosowanie przepisy tytułu II rozdział III, tytułu III rozdział II oraz art. 41 i 43 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) [w sprawie wspólnych przepisów];

Cele (art. 5 i 6)

Cel ogólny (art. 5)

c) umacnianie struktury społeczno-ekonomicznej obszarów wiejskich.

Cel szczegółowy (art. 6)

h) promowanie zatrudnienia, wzrostu, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki i zrównoważonego leśnictwa;

Ramy prawne RLKS po roku 2020 (WPR)

Współpraca (art. 71)

- Państwa członkowskie mogą przyznawać **wsparcie na cele współpracy (...)** w celu **przygotowania i wdrożenia projektów** grup operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego na rzecz wydajnego i zrównoważonego rolnictwa (...) i **LEADER**, zwanego w art. 25 rozporządzenia (UE) [w sprawie wspólnych przepisów] rozwojem lokalnym kierowanym przez społeczność, oraz w celu promowania systemów jakości, organizacji producentów lub grup producentów, lub **innych form współpracy** (w tym np. *Smart Village*).
- Państwa członkowskie mogą przyznawać wsparcie w ramach tego rodzaju interwencji wyłącznie w celu promowania form współpracy, w którą zaangażowane są co najmniej dwa podmioty i która przyczynia się do osiągnięcia celów szczegółowych określonych w art. 6.
- Państwa członkowskie mogą pokrywać w ramach tego rodzaju interwencji koszty związane ze wszystkimi aspektami współpracy.
- Państwa członkowskie mogą przyznawać pomoc w postaci ogólnej kwoty pokrywającej koszty współpracy i koszty zrealizowanych projektów i operacji lub mogą pokryć jedynie koszty współpracy i wykorzystać do realizacji projektów zasoby finansowe z innych rodzajów interwencji, krajowych lub unijnych instrumentów wsparcia.

Ramy prawne RLKS po roku 2020 (WPR)

Minimalne i maksymalne alokacje finansowe (art. 86 ust. 1)

Co najmniej **5 %** określonego w załączniku IX **całkowitego wkładu EFRROW w plan strategiczny WPR rezerwuje się na LEADER**, zwany w art. 25 rozporządzenia (UE) [w sprawie wspólnych przepisów] rozwojem lokalnym kierowanym przez społeczność.

Ramy prawne RLKS po roku 2020 (PS)

Projekt Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego **wspólne przepisy** dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu i Migracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu na rzecz Zarządzania Granicami i Wiz.

TYTUŁ III Programowanie

ROZDZIAŁ II Rozwój terytorialny

Instrumenty rozwoju terytorialnego

- zintegrowane inwestycje terytorialne;
- rozwój lokalny kierowany przez społeczność**; lub
- inne narzędzia terytorialne wspierające inicjatywy opracowane przez państwo członkowskie na rzecz inwestycji zaprogramowanych z myślą o EFRR w ramach celu polityki, o którym mowa w art. 4 ust. 1 lit. e).

- art. 25-28 – kompleksowo regulują kwestię wyboru LSR i zasad realizacji RLKS

Art. 25

Możliwość ustanowienia funduszu wiodącego w zakresie wsparcia przygotowawczego, kosztów bieżących i animacji w przypadku LSR finansowanej z różnych funduszy UE.

Art. 26 Instytucja zarządzająca:

- zapewnia, iż LSR spełniają kryteria określone w art. 26 ust. 1,
- określa kryteria wyboru LSR, uzgadnia skład komitetu przeprowadzającego wybór LSR,
- zatwierdza wybór przeprowadzony przez komitet.

Wybór LSR powinien być przeprowadzony w terminie:

- 12 miesięcy od zatwierdzenia Planu Strategicznego WPR,
- 18 miesięcy od zatwierdzenia Planu Strategicznego WPR w przypadku LSR wielofunduszowych.

Art. 27

LGD:

- budują potencjał lokalnych podmiotów do przygotowania i wdrażania operacji,
- przygotowują niedyskryminującą i przejrzystą procedurę oraz kryteria wyboru operacji, unikając konfliktów interesów oraz dbając by żadna z grup interesu nie kontrolowała procesu podejmowania decyzji,
- przygotowują i ogłaszają nabory wniosków o przyznanie pomocy,
- wybierają operacje oraz określają kwotę pomocy,
- monitorują postęp wdrażania LSR oraz osiągnięte cele strategii,
- przeprowadzają ewaluację wdrażania LSR.

LGD może pełnić rolę podmiotu wdrażającego.

LGD może być beneficjentem i wdrażać operacje w ramach LSR.

Art. 28

Wsparcie w ramach RLKS obejmuje:

- wsparcie przygotowawcze do opracowania LSR i jej wdrażania,
- wdrażanie operacji, w tym projektów współpracy (wraz z jego przygotowaniem), wybieranych w ramach LSR,
- Zarządzanie, monitoring i ewaluację LSR oraz animację (nie więcej niż 25% środków publicznych LSR).

Wybrane wskazówki KE:

- Uprość co tylko się da (skup się na celach, a nie na liście kwalifikujących się pozycji, preferuj negatywną listę kwalifikowalności, ograniczoną do przepisów UE, określaj realistyczne obowiązki, unikaj powielania zadań);
- Strategie wskazują planowane wkłady do lokalnie wybranych wskaźników z krótkiej listy
- Zaprojektuj system kontroli dostosowany do specyfiki LEADER (skup się na zapewnieniu jakości partnerstwa: inkluzywność, brak konfliktu interesów, orientacja na społeczność);
- Aby zwiększyć potencjał - skoncentruj się na animacji, partnerstwie, uczestnictwie
- Aby stymulować innowacje - zapewnij pewności prawa, elastyczność wsparcia, powiązań z niezbędnymi zasobami i źródłami wiedzy
- Aby wspierać zmiany strukturalne - zapewnij synergię z innymi podmiotami / politykami rozwoju;
- Odważ się myśleć nieszablonowo.

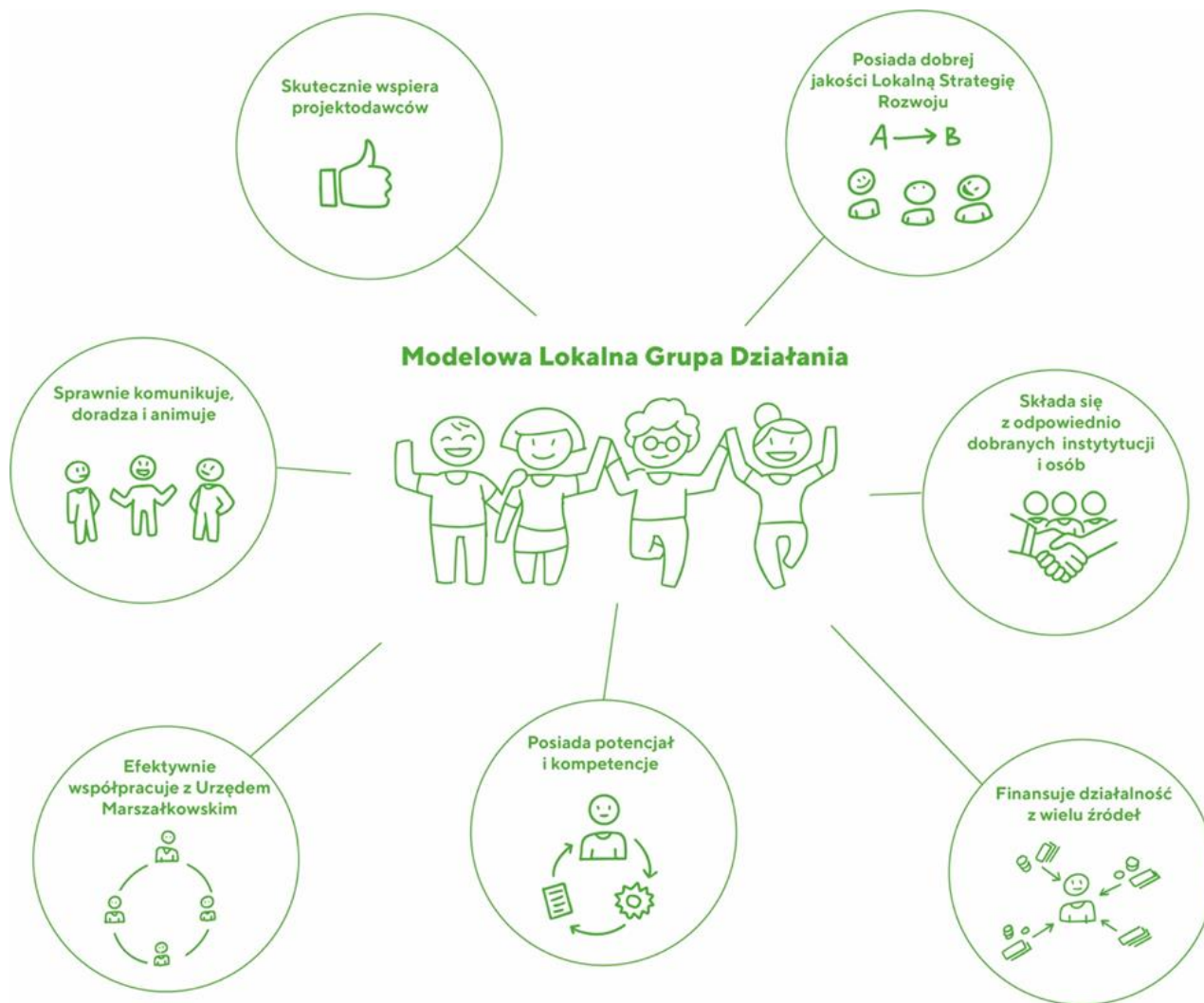
Badanie: Określenie optymalnego modelu funkcjonowania Lokalnych Grup Działania w nowej perspektywie finansowej oraz ocena jakości i efektywności ich funkcjonowania.

Przedmiotem badania była struktura organizacyjna, sposób funkcjonowania polskich LGD oraz wybrane elementy LSR. Badanie obejmowało okres od 2014 roku do końca 2018 roku (z ewentualnym uwzględnieniem wyników oceny SW w zakresie tzw. kamieni milowych). Miało odpowiedzieć na pytania:

Jakie rozwiązania prawne i organizacyjne można przyjąć po 2020 r., aby skuteczniej wspierać rozwój lokalny na obszarach wiejskich?

- Czy optymalny model LGD wymaga przekazania dodatkowych kompetencji LGD?
- Czy konieczne jest dostosowanie zadań i wymagań do zróżnicowanych potencjałów LGD?

Zobrazowane wyniki badania (op. EGO)

Najważniejsze rekomendacje:

- LSR – krótki dokument skierowany do społeczności lokalnej, wnioskodawców;
- Szeroka paleta obszarów interwencji do wyboru, ale specjalizacja na poziomie LSR,
- Ilość środków na LSR to określony % środków rozdzielany wg obiektywnego kryterium (np. liczba mieszkańców), reszta podlega negocjacjom (rodzaj działań, potrzeby regionu, dotychczasowe efekty);
- Wyznaczenie 1 funduszu wiodącego;
- Uspójnienie procedur, wskaźników, wypracowanie zintegrowanej formuły ubiegania się o środki;
- Opracowanie wspólnego dla wszystkich funduszy systemu informatycznego do obsługi aplikowania i monitorowania wniosków, analogicznie do systemów stworzonych w ramach Polityki Spójności (?);
- Możliwość rozliczania projektów grantowych na niewielkie kwoty (np. do 10-20 tys.), rozliczane po rezultatach.

Inni interesariusze a przyszłość RLKS

- MGMiŻŚ – brak oficjalnej deklaracji;
- MFiPR (wcześniej MliR) - robocza współpraca – **decyzja zapadnie na poziomie SW;**
- Samorzady Województw – niewiele konkretnych deklaracji (z uwagi na stan prac legislacyjnych na projektami).

Zamierzenia MRIRW (1).

- Kontynuacja podejścia do całości obszaru wdrażania LEADER/RLKS – cały kraj z wyłączeniem miast o liczbie ludności przekraczającej 20 tys.,
- Forma prawna – stowarzyszenie tzw. „specjalne”,
- Jedna gmina tylko w jednej LGD,
- Cele interwencji:
 - Budowanie tożsamości lokalnej na bazie realizacji projektów opartych na lokalnych zasobach naturalnych lub kulturowych.
 - Tworzenie i rozwój przedsiębiorczości, w tym ekonomii społecznej.
 - Poszukiwanie sposobów dostarczania usług (nie tylko usługi podstawowe) dla lokalnych społeczności.
 - Przeciwdziałanie zmianom klimatycznym, w tym przez zastosowanie odnawialnych źródeł energii.
 - w tym przez wykorzystanie rozwiązań cyfrowych.
- Podstawowy wskaźnik - R.e Pokrycie obszaru podejściem LEADER (Liczba ludności wiejskiej objętej strategiami rozwoju lokalnego),

Zamierzenia MRIRW (2).

(?) – vide zagrożenie związane z okresem przejściowym i przesunięciem w czasie pomiędzy realizacją CAP Planu i RPO ale projekty przepisów przejściowych dla WPR raczej je ograniczą.

- Skoordynowany wybór LSR (te same kryteria i terminy) (?),
- Komisje w składzie posiadają odpowiednio przedstawicieli instytucji wdrażających i zarządzających z programów finansowanych z różnych funduszy, które mogą być wdrażane w ramach RLKS **w danym województwie** oraz ekspertów posiadających wiedzę i doświadczenie w zakresie podejścia LEADER/RLKS.
- Dbłość o jakość LSR – możliwość korekt projektu,
- LSR – krótki dokument skierowany do społeczności lokalnej,
- Zakres wsparcia - szeroka gama możliwości, lecz LGD wybierają do wdrożenia tylko priorytetowe zakresy wynikające z diagnozy obszaru objętego LSR.

Zamierzenia MRIRW (3).

- Otwarcie na wielofunduszowość, jednak decyzja w tym zakresie leży po stronie SW
 - Określenie funduszu wiodącego - proponuje się EFRROW dla wszystkich LGD z komponentem wiejskim (ustanowienie funduszu wiodącego oznacza przyjęcie zasad kwalifikowalności tego funduszu, a nie finansowanie z tego funduszu) (?)
 - Szerokie zastosowanie kosztów uproszczonych,
 - Wspólna legislacja (ustawa RLKS),
 - Wspólny formularz wniosku i procedura (uwzględniająca potrzeby monitorowania i sprawozdawania instytucji zarządzających programów wszystkich funduszy) (?),
 - Wspólny system informatyczny do obsługi (?).
- prace nad tymi elementami mogą zostać podjęte jeśli SW zaplanują wdrażanie RLKS ze środków RPO w pełnej formule.*

Co dalej?

LEADER będzie nadal wspierany zgodnie z obowiązującymi zasadami do końca okresu realizacji PROW tj. 2023;

EFRROW może wspierać wielofunduszowy rozwój lokalny kierowany przez społeczność, który ma być ustanowiony zgodnie z zasadami nowego rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów;

W praktyce: w 2021 i 2022 r. EFRROW może wspierać przygotowanie i ewentualnie wybór LSR finansowanych z wielu funduszy (zatwierdzenie CAP Planu nastąpi w 2023 lub 2024 roku), podczas gdy RPO mogą być już zatwierdzone w 2021 r.

Przesunięcie o lata 2 możliwości realizacji strategii ze środków EFRROW i Polityki Spójności rodzi problemy chociażby w zakresie ustanowienia funduszu wiodącego oraz koordynacji monitorowania i wdrażania strategii (spójne procedury, wnioski, system informatyczny).

Więcej o okresie przejściowym (1)

30 czerwca 2020 roku w ramach trilogu Rada UE i Parlament Europejski uzgodniły przepisy przejściowe (common understanding). Nie osiągnięto porozumienia z KE.

Uzgodnienie obejmuje:

- Art.1 – **długość okresu przejściowego** ustalono do **31 grudnia 2022**;
- Art. 1 – **automatyczne wydłużenie programów** rozwoju obszarów wiejskich na lata 2014-2020 o **2 lata**;
- Art. 3 – **wykorzystanie alokacji z roku 2021 i 2022 na zasadach** określonych w rozporządzeniu **1305/2013**;
- Aneks I do projektu rozporządzenia - **kwota alokacji dla Polski** na rok 2021 –**1 317 890 530 euro**;
- Aneks I – **podział alokacji z 2022 roku** dla poszczególnych krajów -**po zakończeniu prac nad WRF i osiągnięciu porozumienia z KE**

Prezydencja niemiecka przewiduje **zakończenie prac nad przepisami przejściowymi** i publikację rozporządzenia **w listopadzie/grudniu 2020** roku.

W konkluzjach ze szczytu Rady Europejskiej wskazano, że okres przejściowy dla WPR powinien trwać do końca 2022 r.

Więcej o okresie przejściowym (2)

Źródła finansowania okresu przejściowego: PROW 2014-2020, EFRROW 2021-2027 i Next Generation EU.

Zgodnie z projektami rozporządzeń razem do wydatkowania na warunkach programu PROW 2014-2020 mamy 11 659 mln euro środków UE – w tym budżet EFRROW 2014-2020 (8 698 mln euro) oraz budżet z przesunięcia na okres przejściowy 2021 i 2022 rok wynosi 2 962 mln euro (EFRROW 2021-2027 i Next Generation EU).

Zgodnie z warunkami PROW 2014-2020 montaż środków publicznych wynosi - 63,63% stanowią środki UE (czyli 11 659 mln euro) oraz dodatkowo zaangażowane są środki krajowe 36,37% (czyli 6 664,1 mln euro).

Dodatkowe środki UE na okres przejściowy 2021 –2022 będą wypłacane do końca 2025 roku. Ponadto od 2023 roku będzie można kontraktować środki z budżetu EFRROW 2023 –2027, dla których obowiązywać będzie zasada N+2, czyli środki przypisane do roku 2023 należy wypłacić do końca 2025 roku.

Środki na okres przejściowy wynoszą **4 655** mln euro środków publicznych (UE + PL) w tym **1 693** mln euro środków krajowych oraz środki UE na okres przejściowy wynoszą **2 962** mln euro.

Wspólna Polityka Rolna po 2022 roku (lata 2023-2027)

Polska, ceny bieżące w mln euro.

■ EFRG 2023-2027

▤ z EFRROW 2021-2027

■ EFRROW 2023-2027

I filar – środki z budżetu EFRG oraz z przesunięcia z EFRROW – 17 413 mln euro ?
Odjęto budżety z okresu przejściowego 2021 i 2022 roku.

RAZEM WPR 2023-2027 - 22 195 mln euro środków UE

Min. 40 % środków UE na WPR powinno spełniać cele klimatyczne i jednocześnie min. 30% budżetu EFRROW 2023-2027 powinno realizować cele środowiskowe.

CELE KLIMATYCZNE WPR
– 8 878 mln euro (min.40%)

CELE ŚRODOWISKOWE EFRROW
– 1 435 mln euro (min. 30%)

Cele środowiskowe EFRROW realizują jednocześnie cele klimatyczne WPR.

Więcej o okresie przejściowym (3)

Planowana jest horyzontalna zmiana PROW 2014-2020, która umożliwi wykorzystanie alokacji z roku 2021 (ewentualnie z 2022) Planu Strategicznego WPR.

Zmiana obejmuje między innymi zwiększenia środków na działanie 19:

- na zadania związane z wdrażaniem pilotaży Smart Villages oraz przedsięwzięć środowiskowo-klimatycznych;
- na wsparcie przygotowawcze

Zmiana PROW 2014-2020 w tym zakresie jest w trakcie przygotowywania.

Smart Villages (1)

Inteligentne wsie można rozumieć jako społeczności, które nie chcą biernie czekać na nadejście zmian. Na inteligentne wsie składają się ludzie z obszarów wiejskich, którzy podejmują inicjatywę, aby znaleźć praktyczne rozwiązania podstawowych problemów, z jakimi się mierzą, i wykorzystać nowe możliwości, zarówno z obszarów nowych technologii cyfrowych, jak również innowacji społecznych w usługach, tworzenia relacji z obszarami miejskimi, budowania i zwiększania świadomości dotyczącej poprawy warunków klimatycznych i środowiska, co w efekcie przyczyni się do stworzenia miejsca bardziej przyjaznego do życia dla jej mieszkańców.

Smart Villages (2)

Koncepcja Smart Village powinna zawierać co najmniej następujące elementy:

- opis zadań/projektów do zrealizowania w ramach tej koncepcji, w tym opis potrzeb, jakie te zadania/projekty spełnią, na jaki obszar i jakie osoby te zadania/projekty będą miały wpływ,
- partycypacyjny charakter z mieszkańcami (włączenie społeczności do jej przygotowania),
- przeprowadzenie konsultacji ze społecznością danej wsi, przedstawienie planu włączenia społeczności w przygotowaniu koncepcji Smart Village ze szczególnym uwzględnieniem roli sołtysa w tym procesie,
- analiza SWOT,
- lista zadań/projektów, które składać się będą na realizację koncepcji Smart Village,
- komponent cyfrowy lub środowiskowy lub klimatyczny.

Smart Villages (3)

Smart Villages mają służyć stymulowaniu rozwoju gospodarczego i innowacyjności miejscowości na obszarach wiejskich z wykorzystaniem potencjału społecznego, ekonomicznego, kulturowego i środowiskowo-krajobrazowego oraz narzędzi cyfrowych.

Mogą służyć w szczególności:

- poprawie warunków życia i pracy mieszkańców obszarów wiejskich,
- rozwojowi przedsiębiorczości na obszarach wiejskich poprzez tworzenie miejsc pracy na obszarach wiejskich,
- włączeniu osób z grup defaworyzowanych lub wykluczonych na obszarach wiejskich,
- rozwojowi biogospodarki w oparciu o nieżywnościowe zastosowania (odpadowej) biomasy rolniczej,
- ograniczaniu zanieczyszczeń powietrza,
- poprawie jakości powietrza.

Smart Villages (4)

Wsparcie w ramach poddziałania 19.2:

1. przygotowanie koncepcji Smart Villages (jako nowy zakres wsparcia w ramach poddziałania 19.2);

Beneficjent:

- osoba fizyczna,
- osoba prawna, w tym organizacje pozarządowe (z wyłączeniem LGD);

Forma wsparcia:

Ryczałt (lump sum) - kwota i wielkość wsparcia zostanie określona w przepisach krajowych z uwzględnieniem wyników przeprowadzonej analizy;

Warunki wsparcia:

- partycypacyjny charakter przygotowania koncepcji Smart Villages,
- partnerstwo co najmniej 2 podmiotów.

2. realizacja koncepcji Smart Villages powinna opierać się na środkach LSR (priorytet w naborach dla projektów w ramach przygotowanej i wybranej przez LGD koncepcji Smart Villages) oraz źródłach zewnętrznych.

Więcej o okresie przejściowym (4)

Mając na uwadze długość okresu przejściowego oraz ilość przesuniętych środków, konieczna jest koncentracja na dostosowaniu PROW 2014-2020, legislacji krajowej a także LSR do wyzwań tego okresu.

Przeznaczenie dodatkowych środków jest określone i wymaga znacznej ingerencji w brzmienie strategii.

Zmiany wymagają przeprowadzenia diagnozy obszaru objętego LSR w celu weryfikacji potrzeb lokalnych we wskazanych obszarach (nie każda LGD musi brać udział w pilotażu Smart Villages czy realizacji celów środowiskowo-klimatycznych).

Dziękuję za uwagę!